

FRANCISZEK PIONTEK

Akademia WSB w Dąbrowie Górniczej, Polska
WSB University of Dąbrowa Górnicza, Poland

Teoretyczne podstawy integracji i globalności w aspekcie zarządzania zrównoważonym rozwojem

Theoretical Foundations of Integration and Globality in Terms of Sustainable Development Management

Streszczenie: Podjęcie tematu artykułu uzasadniają poglądy dotyczące negowania potrzeby teorii i globalistyczny paradygmat deregulacji. Artykuł ma na celu wykazanie:

- że integracja i globalność mogą podlegać deregulacji,
- że generuje to negatywne skutki dla zarządzania zrównoważonym rozwojem,
- jak zdefiniować podstawy teoretyczne i instytucjonalne dla tych kategorii.

Hipoteza: Integracja i globalność wymagają jednoznacznie zdefiniowanych kryteriów dla ich zrozumienia i funkcjonowania. Bazą dla takich kryteriów są reguły powszechnego postępowania i to one pełnią funkcję Konstytucji Świata, a nie paradygmat deregulacji (TAK = NIE = BYĆ MOŻE).

Określono teoretyczne i instytucjonalne podstawy rozumienia i funkcjonowania integracji i globalności.

Wniosek syntetyczny: Refleksja U. Becka dotycząca „formuły (...) gospodarki transnarodowej: (...) rozmyślne niepodbijanie. Owo wyzbyte przemocy, niejawne, rozmyślne zaniechanie ani nie wymaga zgody, ani nie może na nią liczyć” (Beck, 2005: 88).

Abstract: Addressing the subject of the paper is justified by views on negating the need for theory and the globalist paradigm of deregulation. The purpose of the paper is to demonstrate:

- that integration and globality can be deregulated;
- that it generates negative consequences for sustainable development management;
- how to define theoretical and institutional foundations for these categories.

The hypothesis is: Integration and globality require clearly defined criteria for their understanding and functioning. The components of the Constitution of the World rather than the paradigm of deregulation (YES = NO = CAN BE) are the basis for such criteria.

The theoretical and institutional foundations of the understanding and functioning of integration and globality were defined.

A synthetic conclusion is U. Beck's reflection on "the formula (...) of the transnational economy: (...) deliberately not conquering. It is deprived of violence, implicit, deliberate abandonment, it neither requires consent nor it can count on it" (Beck, 2005: 88).

Słowa kluczowe: deregulacja; globalność; integracja; reguły powszechnego postępowania; rozwój; zarządzanie rozwojem

Keywords: deregulation; development; development management; globality; integration; rules of universal operation

Otrzymano: 25 marca 2019

Received: 25 March 2019

Zaakceptowano: 29 lipca 2019

Accepted: 29 July 2019

Sugerowana cytacja / Suggested citation:

Piontek, F. (2019) Teoretyczne podstawy integracji i globalności w aspekcie zarządzania zrównoważonym rozwojem. *Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego*, 33(4), 9–25. doi: 10.24917/20801653.334.1

WSTĘP

Podejmując temat niniejszego artykułu, wskazać należy na następujące racje:

- Potrzeba refleksji nad pytaniem: Czy poszukiwanie podstaw teoretycznych kategorii funkcjonujących w literaturze i w sferze realnej jest uzasadnione?
 - T. Eagleton napisał książkę *Koniec teorii* (2003) (ang. *After Theory*).
 - Tymczasem nie tak dawno, bo na początku lat siedemdziesiątych XX wieku, polski uczony prof. P. Sulmicki wyznawał pogląd, że nie ma nic bardziej praktycznego niż dobra teoria (Sulmicki, 1978: 9).
- W literaturze dotyczącej globalizacji wymienia się trzy podstawowe zasady jej funkcjonowania, a jedną z nich jest paradygmat deregulacji (Grupa Lizbońska, 1996: 66–67), który między innymi dotyczy definiowania i funkcjonowania pojęć.
- Implementacja zderegulowanych pojęć do sfery realnej (rozwój lokalny, rozwój kraju, integracja państw, zagospodarowanie przestrzenne) i wskazanie jej efektów uzasadniają potrzebę objęcia kategorii: integracja, globalność i zarządzanie rozwojem – refleksją. Takimi efektami są: pogłębianie nierówności społeczno-gospodarczych, promowanie niezrównoważonych koncepcji wzrostu i rozwoju, ograniczenia dla zarządzania zrównoważonym rozwojem.

Artykuł ma na celu wykazanie, że definiowanie i objęcie analizą kategorii „integracja” i „globalność” mają istotne znaczenie dla zarządzania zrównoważonym rozwojem i dla zapewnienia ładu strukturalnego w procesach wzrostu i rozwoju.

Postawiono następującą hipotezę badawczą: Waga i znaczenie kategorii integracja i globalność w zarządzaniu zrównoważonym rozwojem wymagają jednoznacznie sformułowanych kryteriów (reguł, norm) wyznaczających sposób ich definiowania i funkcjonowania w sferze realnej. Takimi kryteriami są reguły powszechnego postępowania (reguły uniwersalne). Ich negacja generuje nierówności społeczno-gospodarcze, a wdrażanie zarządzania zrównoważonym rozwojem staje się pozorne.

Celem niniejszego artykułu jest podzielenie się refleksją naukową z czytelnikiem. Nie jest jego celem ani przekonywanie kogokolwiek do przyjęcia prezentowanych wyników badań, ani spełnianie oczekiwań. Czytelnik ma suwerenne prawo do akceptowania lub odrzucenia tych wyników. To nie zwalania go od poszukiwania argumentów uzasadniających określoną decyzję.

Wyjaśnić również należy podejście metodologiczne przyjęte w artykule. Przedmiot materialny (wycinek rzeczywistości) wyrażony w tytule jest bardzo rozległy i wykracza poza ramy artykułu. Należy podkreślić, że przedmiot ten został jednoznacznie doprecyzowany przez:

- przedmiot formalny „co” – określony w celu artykułu (jest to aspekt ujęcia przedmiotu materialnego),
- przedmiot formalny „jak” – wyrażony w hipotezie.

Oznacza to, że zakres przedmiotowy artykułu został jednoznacznie – w sposób metodologiczny i merytoryczny – określony. Prezentowane wywody w artykule są formułowane z punktu widzenia celu i przyjętej hipotezy, ale prowadzone w ramach ekonomii normatywnej (wartościującej i ekonomię, i zarządzanie). W ramach takiego wywodu prezentowane są różne aspekty, kwestie, ujęcia i poglądy, których zadaniem jest pobudzenie czytelnika do wartościującej refleksji.

Tej metodzie nie można przeciwstawiać metody pozytywnej – dominującej na obecnym etapie – ograniczonej do opisywania zjawisk, zdarzeń i tworzącej pozory logicznego wywodu. Przedstawione podejście głęboko wpisuje się w greckie rozumienie nauki jako *sofia* (mądrości) i motywuje refleksję.

Cel i hipoteza badawcza określają zakres przedmiotowy i strukturę artykułu:

- refleksja nad kategoriami integracja i globalność oraz nad pozostałymi kategoriami kluczowymi,
- kategoria integracja i globalność w ujęciu retrospektywnym,
- integracja i globalność w oparciu o paradygmat deregulacji i jej skutki,
- uwarunkowania teoretyczne i instytucjonalne dla kategorii integracja i globalność w zarządzaniu zrównoważonym rozwojem.

REFLEKSJA NAD KATEGORIAMI: INTEGRACJA I GLOBALNOŚĆ ORAZ POZOSTAŁYMI KATEGORIAMI KLUCZOWYMI

Kategoriami ważnymi dla podjętego tematu są: integracja, globalność (i terminy pochodne) oraz kategorie pozostające z wymienionymi w określonej relacji: reguły powszechnego postępowania, globalistyczny paradygmat deregulacji, rozwój i wzrost gospodarczy, popyt, zarządzanie zrównoważonym rozwojem, zrównoważony rozwój.

Kategorie integracja, globalizacja (nietożsama z globalnością) oraz inne kategorie są słowami często używanymi i z reguły rozumianymi pozytywnie. *Explicite* i *implicite* z tymi terminami związane są oczekiwania dotyczące korzyści (efektów synergicznych) w różnych wymiarach. Niezbędne uwarunkowania dla zapewnienia takich efektów – rzadziej bywają dostrzegane.

Zakres przedmiotowy kategorii integracja i globalność – na obecnym etapie – podlega ewolucji, zmienności, a także tworzeniu nowych terminów, np. globalizacja – obok lub w miejsce globalności. Również te kategorie uległy procesom wielodefinicyjności i szerokiego zakresu stosowalności.

Słownik języka polskiego definiuje integrację jako proces tworzenia się całości z jakichś części, zespolenia się elementów w całość, scalanie się, scalanie czegoś, integrowanie (*Słownik języka polskiego*, 1983). Integracja może dotyczyć kultury, grup społecznych, narodów (socjologiczna, polityczna), wspólnot ideologicznych i religijnych, procesów gospodarczych, scalania przedsiębiorstw oraz części działów gospodarczych, scalania gospodarek poszczególnych krajów (ekonomiczna, *Słownik języka polskiego*, 1983).

W aspekcie historycznym i filozoficznym należy zwrócić uwagę na dwóch autorów określających zakres przedmiotowy kategorii integracja w sposób bardzo zróżnicowany:

- K. Marks (1818–1883), F. Engels (1820–1895) – wyzwanie: *Proletariusze wszystkich krajów łączcie się* (Marks, Engels, 1976: 125; integracja socjologiczna, polityczna, a także globalność).
- H. Spencer (1820–1903) odniósł integrację do materii i rozwoju: rozwój to integracja materii i rozpraszanie ruchu, podczas gdy rozkład to dezintegracja materii i pochłanianie ruchu (H. Spencer, cyt. za: Kunzmann, Burkard i Wiedmann, 1999: 186).

W połowie XX wieku nowym obszarem dla kategorii integracja stała się świadomość społeczna (Teilhard de Chardin, 1881–1955). Proces ten związany jest z totalizacją noosfery (świadomości). Zdaniem autora powodowany jest kolejną fazą darwinowskiej ewolucji i ukierunkowany jest na świadomość (Teilhard de Chardin, 1967: 297).

Stwierdzenie, że totalizacja świadomości (noosfery) związana jest z integracją, trudno zanegować. Totalizacja świadomości materializuje się i wspomagana jest przez środki przekazu.

Po 2001 roku proponowana była implementacja do sfery realnej programu: totalna świadomość, informacja (TIA), ukierunkowana na konstrukcję globalnego mózgu, pod pretekstem zapewnienia wyprzedzającej walki z terroryzmem (Sadowski, 2003; Szymborski, 2003).

Ułomnością towarzyszącą kategorii integracja jest też ogólnikowość formułowanych definicji. *Słownik wyrazów obcych* definiuje integrację jako: uzupełnienie, wytworzenie całości z odrębnych części, a *Słownik łacińsko-polski* definiuje kategorię integracja (łac. *integratio*) jako uzupełnienie, odnowienie (Jugan, 1958).

Syntetyczna analiza dorobku z zakresu kategorii integracja wskazuje na: ogólnikowość, brak precyzji, szeroki zakres przedmiotowy w definiowaniu i stosowaniu tej kategorii. Funkcjonuje również wiele terminów bliskoznacznych do tego pojęcia. Tymczasem tak rozumiana kategoria jest kluczowa w kształtowaniu wizji świata i w zapewnieniu szczęścia przyszłym – bliżej w czasie nieokreślonym – pokoleniom (do przyszłych pokoleń odnosi się także dorobek w zakresie zrównoważonego rozwoju – *sustainable development*).

Kategorie integracja i globalność różnią się w sposób istotny, ale pozostają kategoriami nierozłącznymi. Potwierdzają to prezentowane ujęcia zakresu przedmiotowego integracji. Poprawny i przyjęty rodzaj integracji warunkuje globalność (poprawną i zdefiniowaną), a globalność wspiera integrację. Ich kluczowe znaczenie dla zarządzania zrównoważonym rozwojem – który ma wymiar strategiczny – polega na tym, że istotna jest dla podmiotowości (istnienia) i funkcjonowania (nie tylko człowieka) wszystkich istniejących i tworzonych układów (gminy, regiony, państwa, układy międzynarodowe).

Globalność – kategoria kluczowa, w literaturze i praktyce nie pełni funkcji priorytetowych. Dominuje termin: globalizacja – najważniejsze zjawisko naszych czasów (Micklethait, Wooldridge, 2003: 10). Specyficznym atrybutem tego terminu jest to, że pozwala łączyć „negatywy i pozytywy tego procesu (...) proces brudny, ale również przynoszący korzyści, w którym w ostatecznym rozrachunku liczba zwycięzców przewyższa liczbę przegranych” (Micklethait, Wooldridge, 2003: 10).

Z takim bilansem w literaturze nie wszyscy się zgadzają (por. przykładowe definicje niżej w tekście). Cytowani autorzy nie informują, kim będą zwycięzcy. Nie dostrzegają światowych konferencji ONZ, organizowanych w celu zrównoważenia rozwoju

i ograniczania nierówności społecznych i gospodarczych (Piontek, Piontek, 2017: 171 i nast.).

Wskazane rozłączności dotyczące efektów globalizacji upoważniają do pytania: Jakie składowe terminu globalizacja decydują o zawartych w nim negatywach i pozytywach? Podkreślić należy dwie kategorie: proces globalizacji i globalność (Żukrowska, 2001: 15; Piontek, 2002a: 73).

Proces globalizacji definiowany jest na różne sposoby. Z punktu widzenia podjętego tematu prezentowane są wybrane definicje tej kategorii:

- H.P. Martin i H. Schumann definiują proces globalizacji jako rosnącą z dnia na dzień rzekę wolnego kapitału (Martin, Schumann, 1999: 38–41).
- Kategorię „rzeka wolnego kapitału” konkretyzuje S. Solomon: strumień bezpieczeństwa pieniędzy (Solomon, 1995: 16).

Te pieniądze mogą pokonywać granice suwerenności państw, przez tzw. programy dostosowawcze mogą decydować o ich gospodarce, a także o zagospodarowaniu przestrzennym: lokalnym, regionalnym, krajowym i międzynarodowym, oraz wpływać na codzienne życie wszystkich obywateli, a co za tym idzie, kształtować procesy zrównoważenia lub niezrównoważenia i utrwalać je w sferze realnej.

- Model rozdarcia społecznego – generujący i pogłębiający nierówności społeczne w oparciu o dwa paradygmaty: model 20:80 (Martin, Schumann, 1999: 8–9) i model zapewnienia w przyszłości konkurencyjności – kosztem kapitału ludzkiego (Grupa Lizbońska, 1996: 69); model azjatycki (Martin, Schumann, 1999: 18).
- Dramat między dobrobytem (niewielu) a utratą tożsamości (wielu) (Friedmann, 2001: 2). Paradygmat deregulacji pozbawia kryteriów umożliwiających kształtowanie proporcji między dobrobytem a tożsamością (por. niżej w tekście, także Piontek, Piontek, 2019).
- Świadoma i celowo uprawiana polityka, w której rządy i parlamenty obaliły bariery przed transgraniczną cyrkulacją (Martin, Schumann, 1999: 13).
- Proces globalizacji podobnie definiuje S. Szymański, jako proces niszczenia państwowych barier dla rynku, co może spychać człowieka do funkcji konkurenta, a nie podmiotu tego świata (Szymański, 2001: 12–13; Piontek, 2002a: 72).
- Immanentną częścią procesu globalizacji jest też postępująca segregacja przestrzenna, separacja oraz wykluczenie (Piontek, 2002a: 72 i nast.).

Syntetyczna inwentaryzacja i konkretyzacja negatywów globalizacji wskazuje:

- wynik rachunku bilansowego negatywów i pozytywów w tym terminie może nie być jednoznacznie pozytywny;
- proces globalizacji nie jest kategorią normatywną i nie zawiera kryteriów decydujących o pozytywach i negatywach w tym procesie; są nimi reguły powszechnego postępowania;

A. Zorska proponuje określić globalizację przez pojęcie globalny, który zgodnie ze *Słownikiem wyrazów obcych* oznacza całkowity, niepodzielny. Stąd jej zdaniem – globalizacja oznacza zjawiska i działania o wymiarze ogólnoswiatowym (Zorska, 1998). Integracja taka uzasadnia pytanie: W jakim zakresie globalizacja – w sposób bardzo skuteczny – usiłuje zawłaszczyć kategorię globalność (Piontek, 2006)?

Kategoria globalność ma znaczenie podobne do pojęć uniwersalność i powszechność. Treścią tych kategorii jest ukształtowanie określonej relacyjności w określonej skali. Wymienione kategorie są pojęciami normatywnymi (wartościującymi) i pozwalają na kształtowanie relacyjności, która przekłada się na wartość dodaną w sferze

realnej. Tak rozumiana globalność może zapewniać integrację świadomości (noosfery) albo może być jej wynikiem. Może wspierać funkcjonowanie integracji różnych układów (gminy, regiony, państwa itd.). Jeśli przyjmuje się – w oparciu o paradygmat deregulacji – że każdy może mieć swoje wartości, swoje normy postępowania, relacyjność – ład strukturalny – w globalności nie są możliwe.

Do kształtowania tak rozumianej globalności niezbędne są reguły powszechnego postępowania, które pozwalają formułować kryteria decyzyjne w obszarze dokonywania wyborów i współdziałania. Jeśli podstawą funkcjonowania świata jest zasada różnorodności (a nie zasada jednorodności), akceptacja takich reguł i sformułowanych na ich podstawie kryteriów (rozwiązań instytucjonalnych) – w szerokim zakresie – jest niezbędna do zarządzania zrównoważonym rozwojem i ograniczania nierówności społeczno-gospodarczych oraz zapewnienia ładu strukturalnego.

W szerokim znaczeniu relacyjność obejmuje: związki, proporcje, tempa szybkości działania.

Reguły powszechnego postępowania są zbiorem unormowań podstawowych, określających zasady funkcjonowania bytu ludzkiego w urzeczywistnianiu rozwoju, czyli sensu i celu ludzkiego istnienia oraz działania, a w tym ładu strukturalnego, rozumianego jako kształtowanie relacyjności, co jest istotą globalności.

W zbiorze reguł powszechnego postępowania wyróżniamy trzy podzbiory:

- aksjomaty, czyli twierdzenia podstawowe (oczywiste). Ich prawdziwości nie trzeba i nie można udowodnić (nie można ich falsyfikować ani dowieść). Są podstawą poznania rozumowego. Są prawami logiki i epistemologii;
- prawo naturalne – w syntetycznym ujęciu to nakaz czynienia dobra i zakaz czynienia zła. Jego podstawowymi atrybutami są: powszechność, niezmienność i poznawalność;
- wartości nadrzędne – są wagami (kształtują preferencje) przypisywanymi zmiennym wyboru. Należą tu wartości naturalne i religijne (Fukuyama, 2004: 20).

W syntetycznym ujęciu kwestię funkcjonowania norm powszechnego postępowania można ująć następująco: kształtują ład strukturalny (relacyjność) – podstawowe proporcje – ochraniają istnienie i kształtują (weryfikują) działanie (Piontek, Piontek, 2017: 24–33), a co za tym idzie, umożliwiają zrównoważenie w sferze realnej.

Dla objaśnienia – wskazanego przez Grupę Lizbońską (1996: 65–67) – paradygmatu deregulacji konieczne jest jego odniesienie do podstawowego twierdzenia, stanowiącego fundament zasady sprzeczności: coś nie może być równocześnie prawdą i fałszem oraz dobrem i złem. W języku logiki zasada sprzeczności to:

TAK ≠ NIE

Arystoteles traktuje ten aksjomat jako zasadę pierwszą, a G.W. Leibniz zalicza ją do podstawowych zasad poznania rozumowego (podstawa logiki i epistemologii). Ten aksjomat decyduje o fundamentach cywilizacji: prawda, dobro, piękno, dlatego jest on kodem cywilizacyjnym.

W tym kontekście należy stwierdzić, że paradygmat deregulacja polega na łamaniu kodu cywilizacyjnego. W języku logiki zapisujemy go następująco:

TAK = NIE = BYĆ MOŻE

Ideologia oparta na tym paradygmacie nazywana jest neoliberalizmem. Zakres oddziaływania tego paradygmatu jest bardzo szeroki (Piontek, Piontek, 2019 – por. część „Integracja i globalność w oparciu o paradygmat deregulacji...”). Stwierdzenie to potwierdza profesor D. Harvey, antropolog, jeden z najwybitniejszych współczesnych geografów, od lat siedemdziesiątych zajmujący się problemami nierówności i nierównomiernego rozwoju globalnego, kładący nacisk na powiązania aspektów ekonomicznych, społecznych i geograficznych. Według niego „proces neoliberalizacji wiązał się jednak w dużym stopniu z twórczą destrukcją – nie tylko uprzednio istniejących ram instytucjonalnych i układów sił (często rzucając przy tym wyzwanie tradycyjnym formom suwerenności państwowej), ale również systemu podziału pracy, stosunków społecznych, urzędzeń socjalnych i poziomów zagospodarowania technologicznego, życia, myślenia, (...), związków z ziemią i emocjonalnych przyzwyczajzeń. Jako że neoliberalizm nadaje wymianie rynkowej wartość etyki samej w sobie, zdolnej kierować wszelkimi działaniami człowieka” (Harvey, 2008: 9).

Wzrost gospodarczy i rozwój nie są kategoriami rozłącznymi. Rozwój jest kategorią nadrzędną, a wzrost gospodarczy jest jej składową. Istotne jest jednak to, że między rozwojem a wzrostem gospodarczym zachodzi różnica jakościowa. Rozwój jest kategorią normatywną, a wzrost gospodarczy taką kategorią nie jest.

Odmienny jest również sposób wykorzystywania kapitału ludzkiego (a także ekonomicznego i przyrodniczego) w procesie wzrostu i rozwoju (Piontek, Piontek, 2017).

Integracja i globalność pozostają w określonej relacji z kategorią popyt (i podaź), która jest nie tylko kategorią rynkową, ale przede wszystkim strategiczną. Sposób zagospodarowania popytu decyduje o potencjale gospodarczym i suwerenności gospodarczej danego kraju. Decyduje o zatrudnieniu, bezrobociu, rozwijaniu przedsiębiorczości, jakości życia i pozycji danego kraju. Sposób zagospodarowania popytu, a także podaży, może być egzogeniczny i endogeniczny, a procesy integracji i globalności mogą o ich zagospodarowaniu decydować i je warunkować (por. „Integracja i globalność w oparciu o paradygmat deregulacji...”). Pytaniem jest, w jakich proporcjach.

Kategoria zarządzanie zrównoważonym rozwojem wymaga objaśnienia w relacji: zrównoważony rozwój, zarządzanie, procesy integracyjne, urzeczywistnianie globalności (por. „Integracja i globalność w oparciu o paradygmat deregulacji...”).

Zrównoważony rozwój jest koncepcją opartą na procesach zrównoważenia, ukierunkowaną na ograniczenie nierówności społeczno-gospodarczych i na zapewnienie ładu strukturalnego (także w ujęciu niszowym – por. Piontek, 2010; Piontek, Piontek, 2012: 57–80). W literaturze i w praktyce kategoria ta nie jest jednak stosowana jednoznacznie i precyzyjnie:

- obejmuje również procesy oparte na niezrównoważeniu i stosowana jest do wzrostu gospodarczego (wzrost harmonijny, zrównoważony wzrost gospodarczy), który w procesie globalizacji nie jest ukierunkowany ani na ograniczenie nierówności społeczno-gospodarczych, ani na zapewnienie ładu strukturalnego;
- w literaturze i w praktyce funkcjonuje wiele definicji zrównoważonego rozwoju (Piontek, 2002b: 16–26).

W niniejszym artykule przyjęto autorską definicję zrównoważonego rozwoju. Jest to proces przeobrażeń, zmian, przechodzenia do stanów lub form bardziej doskonałych, podporządkowanych kapitałowi ludzkiemu (służy człowiekowi) i spełniający kryteria artykułowane przez zbiór reguł powszechnego postępowania.

Ogólnie akceptowana klasyfikacja zarządzania pokazuje wieloaspektowość związaną z zastosowaniem tej kategorii

- z punktu widzenia realizowanych funkcji:
 - zarządzanie rozumiane bardzo szeroko (*sensu largo*) jako: kierowanie, administrowanie i zarządzanie publiczne obejmuje funkcje planowania, organizowania, motywowania i kontrolowania;
 - zarządzanie systemowe ukierunkowane jest na procesy zachodzące wewnątrz określonych układów i w ich relacjach z otoczeniem. Na obecnym etapie zarządzaniu procesowemu przypisuje się wysoką rangę z punktu widzenia zapewnienia sprawności funkcjonowania określonych układów. Zarządzanie systemowe zastępuje zarządzanie funkcjonalne. Ale zarządzanie funkcjonalne legitymuje się horyzontem również perspektywicznym, ma wymiar strategiczny, co jest istotne z punktu widzenia ładu strukturalnego i ograniczania nierówności społeczno-gospodarczych. Zarządzanie systemowe realizowane jest w horyzoncie krótkoterminowym (uwarunkowania rynkowe, zadowolenie klienta, interesanta, petenta);
- jako zbiór procedur:
 - może być składową rozwiązań instytucjonalnych (sposób budowania organizacji i określania norm jej funkcjonowania, prawo stanowione);
 - może być zaliczane do technologii, a technologie to procedury (Ritzer, 1999: 174–178).

Analiza kategorii zarządzanie prowadzi do zwrócenia uwagi na następujące kwestie:

- Wymienione rodzaje zarządzania uzasadniają pytanie: Czy istnieje dowolność stosowania rodzaju zarządzania do układu (instytucji) i procesu, niezależnie od ich natury?
- Kryterium weryfikującym są reguły powszechnego postępowania, stąd pytanie: Czy wszystkie rodzaje zarządzania są otwarte na akceptację i korzystanie z tych reguł?
- Między rodzajem zarządzania a integracją i globalnością istnieje sprzężenie zwrotne: stosowanie zarządzania, które nie jest weryfikowane przez kryteria, może dezintegrować integrację i globalność, a nieweryfikowana przez kryteria integracja i globalność może stwarzać uwarunkowania do korzystania z nieweryfikowanych rodzajów zarządzania.
- Takie rozwiązania w sferze realnej stwarzają uwarunkowania do pogłębiania nierówności społeczno-gospodarczych i dezintegracji ładu strukturalnego, a zarządzanie zrównoważonym rozwojem w wymiarze strategicznym bywa wysoce utrudnione.

KATEGORIA INTEGRACJA I GLOBALNOŚĆ W UJĘCIU RETROSPEKTYWNYM

Kategoria integracja i globalność na przestrzeni dziejów cywilizacji urzeczywistniana była wielokrotnie. Legitymuje się rozwiązaniami w sferze realnej i instytucjonalnej oraz wieloma terminami nierozłącznie związanymi z integracją i globalnością. Takimi terminami są: spójność społeczno-ekonomiczna, która może być rozumiana jako skutek/efekt integracji, unia, ekspansja, wojna ekspansyjna, budowanie jednego narodu

(1 Mch, 1-40¹), kolonizacja, totalizacja, rozbiory, które w swej istocie były i są działaniami prowadzącymi do określonej integracji, ale integracji przez dokonywanie dezintegracji. Tego rodzaju integracje legitymowały się różnego rodzaju atrybutami i efektami. Urzeczywistniały również pozorność globalności. W swej istocie integracje bywały rozłączne z globalnością, a nawet stanowiły jej zaprzeczenie.

W dziejach cywilizacji paradygmat deregulacji odnotowany został w dekreście Antiocha IV Epifanesa, króla Seleucydów (175–164 p.n.e.) Dekret skierowany był do całego państwa, do którego Antioch IV już włączył inne narody, a wśród nich Izrael:

- wszyscy mają być jednym narodem,
- każdy ma zaniechać swoich obyczajów.

A pisemne rozporządzenie wykonawcze do tego dekretu zawierało m.in. takie zalecenie: postępowanie według obyczajów, które dla kraju były obce.

Rozłączność takiej integracji z globalnością w świetle jej definicji przyjętej wcześniej jest oczywista.

Jeśli porównać deregulację zawartą w dekreście Antiocha IV Epifanesa z deregulacją urzeczywistnianą w procesie globalizacji, to jego dekret ukierunkowany był na trzeci podzbiór reguł powszechnego postępowania, a deregulacja – na obecnym etapie – ukierunkowana jest na pierwszy podzbiór tych reguł: na aksjomaty, a w szczególności na zasadę sprzeczności: TAK ≠ NIE.

W dziejach cywilizacji wskazać należy przykłady integracji, ukierunkowanych na tworzenie jednolitej struktury organizacyjnej, które rozłączne były z zapewnieniem globalności. Nie uwzględniały one również uwarunkowań i preferencji integrowanych krajów, a w niektórych krajach głęboko kształtowały ich strukturę gospodarczą (pozytywnie i negatywnie).

Takim przykładem integracji międzynarodowej w okresie realnego socjalizmu była Rada Wzajemnej Pomocy Gospodarczej (RWPG). Powstała w 1949 roku, jej statut został opracowany w 1959 roku i ratyfikowany w 1960. Polska była jej członkiem. Rada ta w krajach członkowskich decydowała o ich profilach gospodarczych: kraj wydobywania surowców (z sukcesywnym powiększaniem zakresu ich eksploatacji), kraj rozwijania przemysłu elektronicznego (w którym dominowały preferencje rolnicze i turystyczne) itd.

Taki rodzaj integracji (regionalnej i międzynarodowej) stanowi również Unia Europejska, która ewoluowała od Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali (1953) – przez Europejską Wspólnotę Gospodarczą do Unii Europejskiej (1993), której Polska od 2004 roku jest członkiem.

Szczegółowa analiza przykładowych integracji nie jest celem artykułu. Wskazać jedynie należy na kierunki działania i istniejące prawidłowości:

- Ich powstaniu z reguły towarzyszyły cele gospodarcze.
- Generowane w nich więzi i przepływy również miały i mają – w dominującym zakresie – charakter gospodarczy. Tworzenie relacyjności – zgodnie z przyjętą definicją globalności – mogło być dyskusyjne.
- Pytaniem jest, czy cele gospodarcze integracji regionalnych (kontynentalnych) i międzynarodowych, urzeczywistniane pod różnymi terminami, są i powinny być podstawowymi celami procesów integracyjnych w budowaniu cywilizacji. Czy możliwość budowania więzi, relacyjności i globalności może być jedynie synergicznym efektem integracji gospodarczej?

¹ Biblia Tysiąclecia, Wydawnictwo Pallotinum, Poznań, Warszawa 1988.

- Pytaniem również jest, czy w procesach integracyjnych, zmierzających do tworzenia jednolitych struktur organizacyjnych, powinno dopuszczać się rozwiązania alternatywne. W dziejach cywilizacji Unia Polsko-Litewska może być takim przykładem i uzasadnieniem tego pytania.

W literaturze (zwłaszcza makroekonomicznej) zwraca się uwagę na nowo tworzone ugrupowania integracyjne o charakterze regionalnym – w celu integracji międzynarodowej (Marciniak, 2002: 531–532). Międzynarodowe ugrupowania integracyjne definiuje się jako wyraźnie wyróżniający się z gospodarki światowej jednolity organizm gospodarczy, obejmujący dwa lub więcej krajów (Marciniak, 2002: 532). Celem tak rozumianej integracji jest efektywność ekonomiczna. Utożsamiana jest ona jedynie ze wzrostem gospodarczym, restrukturyzacją pod kątem wzrostu wydajności, możliwością wykorzystywania zasobów produkcyjnych (w tym bogactw naturalnych krajów członkowskich).

Na obecnym etapie z reguły towarzyszy tym procesom scentralizowane zasilanie finansowe (zgromadzone ze środków wpłaconych przez kraje członkowskie – podmioty integracji). Załącznikami do tych dotacji są programy dostosowawcze, np. ukierunkowujące wydatkowanie tych środków na infrastrukturę. Możliwość rozwijania własnej przedsiębiorczości i zagospodarowania własnego, lokalnego popytu – na bazie przydzielonych środków – bywa ograniczona określonymi sankcjami.

Syntetyczna refleksja nad integracją i jej relacją do globalności – w dziejach cywilizacji – uzasadnia pytanie: Czy integracja o jednolitej strukturze, czy federacja państw powinna być składową zarządzania zrównoważonym rozwojem? Pytanie to wymaga odpowiedzi politycznej i wykracza poza zakres przedmiotowy niniejszego artykułu. A pytanie drugie: Która – z dwóch wyżej wymienionych rodzajów integracji – bardziej sprzyja urzeczywistnianiu globalności, ograniczaniu nierówności społeczno-gospodarczych, zapewnieniu ładu strukturalnego i umożliwia zarządzanie zrównoważonym rozwojem?

INTEGRACJA I GLOBALNOŚĆ W OPARCIU O PARADYGMAT DEREGULACJI I ICH SKUTKI

Refleksja nad globalistycznym paradygmatem deregulacji TAK = NIE = BYĆ MOŻE wymaga uzupełniającego wyjaśnienia. A. i H. Tofflerowie nie definiują tego paradygmatu przez wskazanie jego istoty w obszarze logiki i epistemologii. Objaśniają go przez wskazanie efektów, czyli na wyjściu (efekt końca rury – porównanie do działań podejmowanych w ochronie środowiska): krzewienie teorii, hipotez, wyobrażeń, nowych założeń, języków, kodów i systemów logicznych (Toffler, Toffler, 1995: 36–38). Taki sposób prezentacji efektów ma charakter objaśnienia encyklopedycznego. Nie jest ono ukierunkowane na poznanie istoty deregulacji w odniesieniu do integracji i globalności. W tym aspekcie wykorzystanie integracji i globalności w ograniczaniu nierówności społeczno-gospodarczych, w zapewnieniu ładu strukturalnego i w zarządzaniu zrównoważonym rozwojem, który ma wymiar strategiczny, jest utrudnione i nieskuteczne.

- Podstawowym efektem przyjęcia paradygmatu deregulacji jest negacja reguł powszechnego postępowania i zastępowanie ich paradygmatami formułowanymi według modelu T.S. Kuhna (1962: 295–353). Zmiana taka powoduje konsekwencje w odniesieniu do kategorii integracja i do kategorii globalność, w stosowaniu kryteriów w procesie implementacji tych kategorii do sfery realnej. Dominują

kryteria formułowane instytucjonalnie (dla określonych warunków, o stosowalności krótkookresowej). Potwierdza to również cytowany wcześniej D. Harvey: „jako że neoliberalizm nadaje wymianie rynkowej wartość etyki samej w sobie, zdolnej kierować wszelkimi działaniami człowieka i zastępować wcześniej wyznawane przekonania etyczne, kładzie on nacisk na znaczenie stosunku opartego na kontrakcie rynkowym” (Harvey, 2008: 9), czyli rozwiązania instytucjonalne (F.P.).

- Kategoria integracja pozbawiona bywa charakteru normatywnego. Brak twardych kryteriów w definiowaniu integracji powoduje wielość jej definicji, a w obszarze funkcjonowania – implementację integracji z punktu widzenia przyjętych paradygmatów i uwarunkowań doraźnych, co może skutkować – dla integrowanych podmiotów – rezygnacją z własnej tożsamości i podmiotowości (np. w oczekiwaniu na doraźne korzyści).
- Globalność ze swej istoty jest również kategorią normatywną. Paradygmat deregulacji wyklucza w skali globalnej kształtowanie trwałej relacyjności. Instytucjonalnie, a także indywidualnie formułowane kryteria bywają ukierunkowane na istniejące i doraźne uwarunkowania, a zatem każdy może kierować się własnymi kryteriami i normami, wysoce zdywersyfikowanymi.
- W efekcie możliwa jest rozłączność między kategoriami integracja a globalność.
- Deregulacja integracji i globalności powoduje, że mieszkańcy integrowanych krajów w swoich wyborach mogą nie dostrzegać potrzeby kształtowania odpowiednich proporcji między zachowaniem własnej tożsamości i podmiotowości a zapewnieniem dobrobytu własnego oraz przyszłych – bliżej w czasie nieokreślonych – pokoleń.
- Paradygmat deregulacji – w procesie integracji – nie umożliwia kształtowania proporcji między egzogenicznym a endogenicznym zagospodarowaniem popytu (lokalnego, regionalnego, krajowego i międzynarodowego), który jest warunkiem kształtowania własnej przedsiębiorczości, ograniczania nierówności i kształtowania ładu strukturalnego. Deregulację w aspekcie zagospodarowania popytu mogą również powodować pośrednicy (niskie ceny skupu – wysokie ceny rynkowe), a konsekwencją jest ograniczenie przedsiębiorczości.

W sferze realnej kształtowanie takich niekorzystnych proporcji mogą również umożliwiać rozwiązania instytucjonalne, a utrwalać – plany zagospodarowania przestrzennego i akty notarialne.

W tym procesie nie można pominąć roli samorządów, państw, właścicieli kapitału i technologii oraz strumienia bezpieczeństwa pieniędzy (w tym kredytów), do których załącznikami są programy dostosowawcze. Nie można także zapomnieć o ludzkich wyborach, stymulowanych przez instrumenty marketingowe, ceny, dochody i inne rozwiązania instytucjonalne (Piontek, Piontek, 2016: 116–117).

- W procesie integracji paradygmat deregulacji wprowadza rozłączność między kategoriami normatywnymi a nienormatywnymi. Kategorie te stosowane są zamienne, a czasem kategorie normatywne zastępowane są kategoriami nienormatywnymi, np. rozwój przez wzrost gospodarczy. Negowana również bywa nadrzędność kategorii normatywnych.
- W zarządzaniu zrównoważonym rozwojem paradygmat deregulacji (TAK = NIE = BYĆ MOŻE) umożliwia:
 - przyjęcie modelu integracji, który jest niezgodny z naturą integrowanych podmiotów;

- budowanie pozornej globalności przez negację reguł i kryteriów kształtowania relacyjności, ograniczania nierówności społeczno-gospodarczych i zapewnienia ładu strukturalnego;
- w procesie zarządzania zrównoważonym rozwojem paradygmat deregulacji może stymulować rozłączność między celami (priorytetami) a instrumentami ich realizacji (Piontek, Piontek, 2017: 192–198). Chodzi o przyjmowanie priorytetów z koncepcji zrównoważonych, a narzędzi realizacji z koncepcji niezrównoważonych, co podkreślono na konferencjach ONZ w Monterrey i Johannesburgu (Piontek, Piontek, 2017: 191–197);
- umożliwiał również brak woli decyzyjnej we wszystkich funkcjach zarządzania, warunkujących rozwiązanie strategiczne;
- w obszarze kształtowania zbioru procedur zarządzania umożliwia standaryzację i dezintegrację ludzkiego myślenia oraz działania, stymulowanie wyborów egzystencjalnych niezgodnych z własnym interesem (Piontek, Piontek, 2016: 136), a także kształtowanie postaw biernego przyzwolenia;
- może generować rozłączność między zarządzaniem biznesem a zarządzaniem publicznym;
- w zbiorze wymienionych uwarunkowań zarządzanie zrównoważonym rozwojem może zmienić swoją naturę i stać się kategorią „utopijną” (Arndt, cyt. za Payne, Phillips, 2011: 15).

Wnioskiem wynikającym z przeprowadzonej analizy jest pytanie: Czy i w jakim zakresie uzasadnione i możliwe jest podejmowanie przedsięwzięć na rzecz ograniczenia nierówności społeczno-gospodarczych, zapewnienia ładu strukturalnego i zarządzania zrównoważonym rozwojem w oparciu o kategorie integracji i globalności? Odpowiedzi udziela D. Harvey: teoria (ideologia F.P.) neoliberalna (sformułowana w oparciu o paradygmat deregulacji F.P.) utrzymuje, że *najlepszą drogą* do wyeliminowania ubóstwa (wewnątrz danego kraju i w skali światowej, ograniczenia nierówności społeczno-gospodarczych F.P.) prowadzi przez wolny rynek i wolny handel (Harvey, 2008: 91). A przeprowadzona w niniejszym artykule analiza zweryfikowała kategorię „najlepsza droga”.

UWARUNKOWANIA TEORETYCZNE I INSTYTUCJONALNE DLA KATEGORII: INTEGRACJA I GLOBALNOŚĆ W ZARZĄDZANIU ZRÓWNOWAŻONYM ROZWOJEM

Podejmując rozważania nad uwarunkowaniami integracji i globalności zwrócić uwagę należy na następujące kwestie:

- Jakiego rodzaju integracji funkcjonują na szczeblu podstawowym, jaki jest ich początek, jakie atrybuty decydują o ich specyfice i rozłączności?
- Jaki rodzaj integracji należy wybrać – dla zarządzania zrównoważonym rozwojem – na wyższym szczeblu zarządzania?

Integracja najwyraźniej występuje – a właściwie bierze swój początek – w grupie układów produkcyjnych (Sulmicki, 1978: 80–82). W tym obszarze wytworzyły się trzy rodzaje integracji:

- integracja pozioma – z reguły jedność produktu (usługi), przy różnych miejscach ich wytwarzania (obecnie rzadko występuje, ale może być jedność kapitału);
- integracja pionowa – polega na łączeniu następujących po sobie etapów technologicznych;

- integracja terytorialna – to współdziałanie układów produkcyjnych w zakresie wykorzystywania szeroko rozumianej infrastruktury.

Takie rodzaje integracji utrwalone zostały w literaturze. Siłą integrującą jest poprawa efektywności ekonomicznej poprzez obniżenie kosztów i poprawę sprawności współdziałających układów z reguły produkcyjnych, usługowych, komercyjnych.

Integracji mogą podlegać wszystkie układy szczebla podstawowego, z wyjątkiem gospodarstw domowych. Jednak i one, a w szczególności ich decyzje i wybory, mogą być przedmiotem integracyjnego oddziaływania.

Specyfika integracji terytorialnej wykracza jednak poza układy gospodarcze. W tej integracji siłą integrującą jest relacyjność, ale nie tylko gospodarcza. Jest ona generowana wewnątrz układów i między układami. Kształtowanie tej relacyjności umocowane jest w dążeniu do globalności o zróżnicowanej skali i w regułach powszechnego postępowania. W sferze realnej: w konstytucjach państw, które bezpośrednio lub pośrednio artykułują te reguły. Integracja terytorialna bywa wspierana przez integrację poziomą układów funkcjonujących w danej jednostce terytorialnej.

Podmiotami tak rozumianej integracji terytorialnej są układy lokalne (gminy), regiony i państwa.

Procedura określenia uwarunkowań i podstaw teoretycznych oraz instytucjonalnych integracji dla zarządzania zrównoważonym rozwojem jest następująca:

- Przykładowe definicje i rodzaje integracji wskazują, że jest ona rozumiana jako organizacja i jako proces, a zatem statycznie i dynamicznie.
- Klasyczny dorobek J. Zieleniewskiego dotyczący kategorii organizacja i integracja pozwala uściślić uwarunkowania i podstawy integracji rozumianej statycznie i dynamicznie (Zieleniewski, 1976). Dorobek ten uwzględnia wkład wielu autorów.
- Organizacja – zdaniem autora – jest atrybutem rzeczy lub ciągu zdarzeń rozpatrywanych jako złożona z części oraz ze względu na stosunek tych części do siebie i do całości, a polega na tym, że części współprzyczyniają się do powodzenia całości (Zieleniewski, 1976: 83). Zapewniają efekt synergiczny.
- Oznacza to, że kategoria organizacja może być rozumiana w ujęciu rzeczowym (statycznie) oraz jako proces funkcjonowania, tj. jako proces nienaruszający określonej równowagi dynamicznej w ramach danej struktury, jak i jako proces naruszający tę równowagę (Zieleniewski, 1976: 84) w określonym zakresie, łatwym do przywrócenia równowagi. W takim rozumieniu integracja jest organizacją w ujęciu rzeczowym i funkcjonalnym.
- Współdziałanie – w ramach takiej organizacji – wymaga od zintegrowanych podmiotów określonych nakładów, czyli kosztów. Jednak współdziałające podmioty wyżej cenią uzyskiwane efekty (efekt synergiczny) niż koszty. Działania tych podmiotów legitymują się (powinny legitymować się) korzyściami netto.

$$\text{KORZYŚCI NETTO} = \text{KORZYŚCI BRUTTO} - \text{STRATY} > 0$$

- Prawidłowość działań zespołowych z reguły zapewniają dobrze sformułowane normy instytucjonalne. Wskazać jednak należy na rozłączność podmiotów integracji terytorialnej, obejmującej także ludzi i ich gospodarstwa domowe (gminy, regiony, państwa):
 - układy gospodarcze szczebla podstawowego tworzone są w oparciu o rozwiązania instytucjonalne;

- ogół mieszkańców jednostek zasadniczego podziału terytorialnego stanowi z mocy prawa (prawo sankcjonuje stan faktyczny F.P.) wspólnotę samorządową (art. 16 Konstytucji RP). Rozwiązania instytucjonalne wspomagają funkcjonowanie tej wspólnoty (integracji). Podstawowa relacyjność tej wspólnoty umocowana jest w regułach powszechnego postępowania: człowiek jest z natury stworzony do życia w państwie (globalności różnej skali F.P.; Arystoteles, cyt. za Kunzmann, Burkard, Wiedmann, 1999: 53).

– Prawo harmonii postuluje włączenie do splotu wspólnych działań tylko te cele, które są niezbędne dla powodzenia (uzyskiwania efektu synergicznego). Cele te powinny być włączone we właściwej liczbie we właściwym czasie (Kunzmann, Burkard, Wiedmann, 1999).

– Pytaniem jest: Czy prawo harmonii wyznacza granice integracji (czy dopuszczalne jest budowanie jednolitej struktury)?

W klasycznym rozumieniu kategorii integracja (odnoszonej do układów gospodarczych) zwartość uzyskuje się poprzez wzrost stopnia akceptacji celów (Zieleniewski, 1976: 452). Jednak zwrócić uwagę należy na to, że:

- cele podmiotów gospodarczych istotnie różnią się od celów wspólnot terytorialnych (gminy, regiony, państwa), ale mogą być i są składową wspólnoty terytorialnej;
- pytanie o granice integracji ma szczególne znaczenie na wyższych szczeblach integracji i zarządzania, zwłaszcza państw.

W polskich warunkach takie pytanie jest szczególnie uzasadnione w świetle art. 8 Konstytucji RP: „Konstytucja jest najważniejszym prawem Rzeczypospolitej Polskiej” i wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 11 maja 2005 roku (Wyrok...; także Piontek, 2006: 89–114).

- Na obecnym etapie skala zwartości integracji może być kształtowana przez: oddziaływanie egzogeniczne, technologie, strumienie finansowe itd.
- Integracja dla zarządzania zrównoważonym rozwojem – to organizacja w ujęciu rzeczowym i funkcjonalnym zespolonych w niej podmiotów, zachowujących swoją tożsamość, współdziałających ze sobą i przyczyniających się do powodzenia całości.

Potencjał tych podmiotów w momencie tworzenia integracji lub jej powiększania powinien być w określonym zakresie wyrównany, aby ograniczyć wewnętrzną destabilizację.

Przeprowadzona w tekście analiza funkcjonujących – na różnych etapach – integracji pozwala stwierdzić, że związek między integracją a globalnością jest wzajemny. Poprawnie przyjęty rodzaj integracji umożliwia urzeczywistnianie poprawnie zdefiniowanej globalności. Z kolei globalność wspiera funkcjonowanie integracji. Z tego punktu widzenia – w integracji terytorialnej – na uwagę zasługuje integracja federacyjna:

- na szczeblu państwa powinna to być federacja państw;
- na szczeblu podstawowym – federacja gmin (związki gminne).

Siłą zespalającą w tak zdefiniowanej integracji jest prawidłowe sformułowanie priorytetów rozwoju, uświadomienie ich zintegrowanym podmiotom oraz ich akceptacja przez członków.

Priorytety nie mogą być ustalane egzogenicznie ani zapożyczone, a ich akceptacja kształtowana marketingowo. Udział mieszkańców i obywateli (gminy i państwa) – bezpośredni lub pośredni – jest bezwzględnie konieczny. Natomiast sprawność i relacyjność w funkcjonowaniu takiej integracji powinna być regulowana tylko w niezbędnym

zakresie przez rozwiązania instytucjonalne i zgodne z regułami powszechnego postępowania. Reguły te pozwalają sformułować wspólne kryteria wyborów i funkcjonowania (ustalane instytucjonalnie).

Wszystkie integrowane podmioty powinny korzystać z efektów (efekt synergiczny) proporcjonalnie do ich wkładów. Na obecnym etapie niektóre państwa podejmują próbę ograniczania swojej otwartości na procesy globalizacji i ich przepływy. Zjawisko takie nie może być powodowane lokalnymi uwarunkowaniami.

Paradygmat deregulacji (TAK = NIE = BYĆ MOŻE) – jako zasada globalizacji – funkcjonuje niezależnie od procesów gospodarczych. Ukierunkowany jest na budowę nowej cywilizacji, ogranicza relacyjność kształtowaną w ramach globalności, umożliwia totalizację (także tę opartą na walce klas). Do ograniczenia paradygmatu deregulacji potrzebna jest – w szerokim zakresie – wola decyzyjna. Ona warunkuje ograniczanie nierówności społeczno-gospodarczych, zapewnia ład strukturalny i strategiczne uwarunkowanie zarządzania.

W zarządzaniu zrównoważonym rozwojem istotna jest również integracja między zarządzaniem biznesowym a zarządzaniem publicznym. Jeśli procedury instytucjonalne w zarządzaniu biznesowym i zarządzaniu publicznym oparte są na paradygmatach (formułowane na paradygmacie deregulacji), obydwa rodzaje zarządzania funkcjonują rozłącznie, a ich integrację usiłuje się uzyskać poprzez podporządkowanie zarządzania publicznego zarządzaniu biznesowemu (droga do budowania jednolitej struktury).

Tymczasem reguły powszechnego postępowania są bazą do budowania szeroko rozumianego ładu strukturalnego. Umożliwiają integrację między państwem a układem globalnym, między zarządzaniem publicznym a zarządzaniem biznesowym (Piontek, Piontek, 2016: 138–145). Reguły powszechnego postępowania są określoną infrastrukturą i na niej należy budować model struktury instytucjonalnej. Warunkiem dostatecznym takiej integracji jest akceptacja reguł powszechnego postępowania, a to wymaga woli decyzyjnej.

W szeroko rozumianych wyborach należy oprócz programów wskazywać na kryterium zweryfikowanej woli decyzyjnej. Stwierdzenie to należy objaśnić w oparciu o paradygmat: możliwość ważniejsza od wydajności (Piontek, Piontek 2016: 32). Programy generują możliwości, a o ich wydajności (realizacji) w sferze realnej decyduje wola decyzyjna (por. także Reymont, 2004: 186–187).

PODSUMOWANIE

W dziejach cywilizacji integracja i globalność były wielokrotnie podejmowane, urzeczywistniane i podlegały ewolucji. W niniejszym artykule podjęto próbę refleksji nad rolą i znaczeniem paradygmatu deregulacji w tych procesach. Wykazano, że efektem stosowania go – w odniesieniu do integracji i globalności – są daleko idące zmiany jakościowe. Można je zilustrować następująco:

- urzeczywistnianie nowej cywilizacji będzie odbywać się w taki sposób, że „w niedalekiej przyszłości będą rozgrywać się zmagania między potężnymi siłami (domniemany był brak przyzwolenia F.P.)” (Toffler, 1997: 44);
- neoliberalna rewolucja (po roku 1979) musiała się dokonać środkami demokratycznymi. Zmianę takiego formatu musiało poprzedzić „skonstruowanie politycznego przyzwolenia wśród ludności (...), żeby zapewnić zwycięstwo wyborcze” (Harvey, 2008, s. 54);

– w sposób jakościowy tę ewolucję przekształcił paradygmat deregulacji: TAK = NIE = BYĆ MOŻE. Syntetycznie tę zmianę zdefiniował cytowany w tekście socjolog U. Beck: „formuła (...) gospodarki transnarodowej: (...) rozmyślnie niepodbijanie. Owo wyzbycie przemocy, niejawne, rozmyślnie, zawsze i wszędzie możliwe zaniechanie ani nie wymaga zgody, ani nie można na nią liczyć” (Beck, 2005: 88).

W artykule podjęto próbę wskazania kierunków i rozwiązań, które zapewniają ład strukturalny, ograniczenie nierówności społeczno-gospodarczych i strategiczne zarządzanie na rzecz zrównoważonego rozwoju.

Zasadność takiego podejścia potwierdza także D. Harvey: „proponowanie praw odmiennych od tych, które są świętością dla neoliberalizmu, nakłada na nas jednak obowiązek wskazania alternatywnego procesu społecznego, w którym owe alternatywne prawa byłyby osadzone” (Harvey 2008: 277). Takie wskazanie jest dla nas wyzwaniem i koniecznym warunkiem do zweryfikowania biernego przyzwolenia na deregulację integracji i globalności w procesie ograniczenia nierówności społeczno-gospodarczych, zapewnienia ładu strukturalnego i zarządzania zrównoważonym rozwojem ukierunkowanym strategicznie.

Literatura

References

- Beck, U. (2005). *Władza i przeciwwładza w epoce globalnej. Nowa ekonomia polityki światowej*. Warszawa: Scholar.
- Friedmann, T.L. (2001). *Lexus i drzewo oliwne. Zrozumieć globalizację*. Poznań: REBIS.
- Fukuyama, F. (2004). *Koniec człowieka*. Kraków: Znak.
- Grupa Lizbońska (1996). *Granice konkurencji*. Warszawa: Poltext.
- Harvey, D. (2008). *Neoliberalizm, Historia katastrofy*. Warszawa: Instytut Wydawniczy Książka i Prasa.
- Jugan, A. (1958). *Słownik kościelny łacińsko-polski*. Poznań–Warszawa–Lublin: Wydawnictwo Księgarnia św. Wojciecha.
- Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997 roku.
- Kuhn, T.S. (1962). *The Structure of Scientific Revolutions*. Chicago: University of Chicago Press.
- Kunzmann, P., Burkard, F.P., Wiedmann, F. (1999). *Atlas filozofii*. Warszawa: Prószyński i S-ka.
- Marciniak, S. (red.) (2002). *Makro i mikroekonomia*. Wyd. III zmienione. Warszawa: PWN.
- Marks, K., Engels, F. (1976). *Manifest komunistyczny*. Warszawa: Książka i Wiedza.
- Martin, H.P., Schumann, H. (1999). *Pułapka globalizacji. Atak na demokrację i dobrobyt*. Wrocław: Wydawnictwo Dolnośląskie.
- Micklethait, J., Wooldridge (2003). *Czas przyszły doskonały. Wyzwania i ukryte obietnice globalizacji*. Poznań: Wydawnictwo Zysk i S-ka.
- Payne, A., Philips, N. (2011). *Rozwój*. Warszawa: Wydawnictwo SIC.
- Piontek, B. (red.) (2002a). *Alternatywne koncepcje urzeczywistniania powszechności w procesie rozwoju. Kapitał ludzki w procesie globalizacji i w rozwoju zrównoważonym*. Bielsko-Białą–Bytom–Wisła: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Ekonomii i Administracji.
- Piontek, B. (2002b). *Koncepcja rozwoju zrównoważonego i trwałego Polski*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Piontek, B. (2010). Contemporary Conditions of Socio-economic Development (Synthetic Approach). *Problems of sustainable development, 2*.
- Piontek, B., Piontek, F. (2017). *Development from Theory to Practice*. Aachen: Shaker Verlag.
- Piontek, F. (2006). *Kategoria tożsamość w urzeczywistnianiu rozwoju i integracji. W poszukiwaniu nowej tożsamości Europy*. Bytom: GSRG.
- Piontek, F., Piontek, B. (2012). Zarządzanie rozwojem niszowym dla zapewnienia spójności społeczno-ekonomicznej. *Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy, 24*, 57–80.
- Piontek, F., Piontek, B. (2016). *Teoria rozwoju*. Warszawa: Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne.

- Piontek, F., Piontek, B. (2019). Theoretical Foundations of Human Capital Education in Economic Growth and Development Management. *Problems of Sustainable Development, 1*.
- Reymont, W.S. (2004). *Bunt*. Warszawa: Biblioteka Frondy.
- Ritzer, G. (1999). *Mcdonalizacja społeczeństwa*. Warszawa: Warszawskie Wydawnictwo Literackie Muza.
- Sadowski, W. (2003). Byt i bajt. *Polityka, 40*.
- Słownik języka polskiego* (1983). T. 1. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Solomon, S. (1995). *The Confidence Game: How Unelected Central Bankers Are Governing the Changed Global Economy*. New York: Simon & Schuster.
- Sulmicki, P. (1978). *Planowanie i zarządzanie gospodarcze*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne.
- Szyborski, K. (2003). Obywatele na podglądzie. *Polityka, 4*.
- Teilhard de Chardin, P. (1967). *Człowiek*. Warszawa: Instytut Wydawniczy PAX.
- Toffler, A. (1997). *Trzecia fala*. Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy.
- Toffler, A., Toffler, H. (1995). *Budowa nowej cywilizacji. Polityka trzeciej fali*. Poznań: Wydawnictwo Zysk i S-ka.
- Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 maja 2005 roku. Sygn. Akt K18/04/5/2005. Dz.U. z 2005 nr 86, poz. 744.
- Zieleniewski, J. (1976). *Organizacja zespołów ludzkich. Wstęp do organizacji i kierowania*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Zorska, A. (1998). *Ku globalizacji? Przemiany w korporacjach transgranicznych i w gospodarce światowej*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Żukrowska, K. (2001). Polska gospodarka w warunkach globalizacji gospodarki światowej. W: J. Klich (red.). *Globalizacja*. Kraków: Instytut Studiów Strategicznych.

Franciszek Piontek, prof. zw. dr hab., dr h. c., profesor zwyczajny Akademii WSB w Dąbrowie Górniczej. Tytuł prof. nadzw. – 1983, a tytuł prof. zw. – 1989. Członek: Rady Ekologicznej przy Prezydencie RP 1993–1995; ekspert Sejmowej Komisji Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnictwa 1999–2001. Honorowy Akademik Białoruskiej Inżynierskiej Akademii (2000), ekspert w International Directory of Experts and Expertise jako Expert in Development Management wg American Biographical Institute, Inc (USA 2006), Doctor Honoris Causa (2008). Badania: studia nad teorią rozwoju i zarządzaniem rozwojem, kategorią efektywności, polityką gospodarczą, rachunkiem sozoeconomicznym, instrumentami zarządzania. Publikacje: 280 publikacji (autorskie, współautorskie i red.), w tym 35 książki.

Franciszek Piontek, full professor in the Department of Management at the University of Dąbrowa Górnicza. The title of associate professor in 1983, and full professor in 1989. Member of the Environmental Council of the President of the Republic of Poland 1993–1995; expert of the Parliamentary Committee on Environmental Protection, Natural Resources and Forestry (1999–2001). Honorary Academician of the Belarusian Academy of Engineering in 2000; expert in the International Directory of Experts and Expertise as an Expert in Development Management by the American Biographical Institute, Inc. (USA 2006). The title of the Doctor Honoris Causa (2008). Research on the theory of development, management of the development, in the category of efficiency, economic policy, sozoeconomic calculation, and management instruments. Publications: 280 publications (individual and as a co-author and editor), including 35 books.

ORCID: 0000-0003-4389-6014

Adres/address:

Akademia WSB
Wydział Nauk Stosowanych
ul. Cieplaka 1 c, 41-300 Dąbrowa Górnicza, Polska
e-mail: f_piontek@wp.pl